

Eksamen ECON1410 – vår 2024

Poengsummene må i noen grad tolkes som veiledende. Hvis en student for eksempel har svart rett og viser god forståelse, men har gitt et svar under et annet underspørsmål enn det som er indikert i veiledningen under skal full pott gis.

Oppgave 1: (Teller 30 %)

Spesialisering i henhold til komparative fortrinn og stordriftsfordeler er to måter internasjonal handel kan gi gevinster for land.

- a) Spørsmål om komparative fortrinn:
- i. Gjør rede for kildene til gevinster ved internasjonal handel basert på komparative fortrinn.
 - ii. Gi to eksempler på land hvor teori om komparative fortrinn kan beskrive handelsmønsteret.
 - iii. Bruk en modell med arbeidskraft som eneste innsatsfaktor for å tegne og forklare gevinster ved internasjonal handel basert på komparative fortrinn.

15 poeng totalt mulig. Poengene for komparative fortrinn fordeles på de tre deloppgavene.

Først for å forklare at komparative fortrinn oppnås som følge av ulik relativ tilgang på ressurser (2 poeng) eller ulik tilgang på teknologi (1 poeng).

4 poeng for å komme med to eksempler.

8 poeng for å forklare og illustrere at gevinsten kommer i form av økte konsummuligheter/høyere indifferenskurve/fristilling av konsum fra produksjon, som følger av spesialisert næringsstruktur. Viktig at PMK tegnes som en rett linje og at det tydelig framkommer at det blir full spesialisering (i henhold til Ricardo-modellen).

- b) Spørsmål om stordriftsfordeler:
- i. Gjør rede for kildene til gevinster ved internasjonal handel basert på stordriftsfordeler.
 - ii. Gi to eksempler på markeder kjennetegnet ved stordriftsfordeler.
 - iii. Bruk en modell for et marked med interne stordriftsfordeler og homogene bedrifter til å tegne og forklare gevinster ved internasjonal handel.

15 poeng totalt mulig.

2 poeng for å forklare at gevinsten som oppstår med interne stordriftsfordeler er at gjennomsnittskostnaden faller med bedriftens produksjon som følge av høye oppstartskostnader/faste kostnader og lavere marginale kostnader. 3 poeng for å forklare at gevinsten som oppstår med eksterne er at gjennomsnittskostnaden

faller med næringens produksjon som følge av spesialiserte innsatsfaktorer, relevant arbeidsmarkedet og knowledge spillovers.

4 poeng for to eksempler.

Når det gjelder iii. kan både monopol og monopolistisk konkurranse nevnes (men gjerne kun i i.), men illustrasjon av gevinster skal være for monopolistisk konkurranse. Gevinsten er lavere priser, som følge av lavere gjennomsnittskostnad når produksjonen per bedrift øker. I tillegg skal gevinst i form av flere varianter nevnes. Full pott på iii. Gir 6 poeng.

Oppgave 2 (Teller 40 %)

Anta at vi har to land, kalt *Teknolia* og *Jordbrukia*. Landene bruker to innsatsfaktorer for å produsere apper til mobiltelefoner og mat. De to innsatsfaktorene i landene er arbeidskraft med høy og med lav kompetanse.

Anta at produksjon av apper bruker arbeidskraft med høy kompetanse intensivt, mens produksjon av mat bruker arbeidskraft med lav kompetanse intensivt. *Teknolia* er relativt rikelig utstyrt med arbeidskraft med høy kompetanse, mens *Jordbukia* er relativt rikelig utstyrt med arbeidskraft med lav kompetanse.

- a) Tegn og forklar landenes produksjons- og konsumsmønstre i autarki.

10 poeng totalt. Kandidaten skal illustrere Indifferenskurve, KMK og PMK og forklare at i autarki vil konsum og produksjon være likt. Kandidaten skal markere punktene for konsum og produksjon på x- og y-aksen. Kandidaten skal ha tegnet PMK skjevt mot sektoren landet har komparativt fortrinn i for full pott (2 poeng trekkes hvis dette ikke er gjort). Det står også landene i flertall så kandidaten skal i utgangspunktet illustrere autarki for begge land. Dersom kandidaten kun har illustrert for et land, men viser klar forståelse, så skal dette ikke føre til mer enn 1 poeng trekk.

- b) Anta at vi åpner for frihandel mellom de to landene. Tegn og forklar hvordan produksjons- og konsumsmønstre i *Teknolia* vil påvirkes av å åpne opp for frihandel.

10 poeng totalt. Kandidaten skal ta utgangspunkt i Heckscher-Ohlin-modellen. Kandidaten skal illustrere at helningen på KMK/bytteforholdet endres slik at produksjonspunktet for landet vil dreie mer mot sektoren landet har komparativt fortrinn i, apper. I tillegg skal kandidaten vise hva som blir nytt punkt for konsum, på en høyere indifferenskurve. For full pott skal kandidaten forklare at helningen på KMK endres fordi de relative prisene endrer seg og at begge land må forholde seg til samme relative verdenspris (prisene i de to landene konvergerer).

- c) Anta at det kun er arbeidskraft med lav kompetanse som kan flytte mellom sektorer på kort sikt. Tegn og forklar hva som vil være konsekvensen av å begynne med internasjonal handel for inntektsfordelingen i Teknolia på kort sikt.

10 poeng totalt. Kandidaten skal ta utgangspunkt i Ricardo-Viner-modellen, og forklare og tegne badekardiagrammet riktig, med skift i prisen på apper. Kandidaten kan også tegne et positivt skift i app-pris og negativt i mat-pris, som vil gi et enda mer presist svar på hva som skjer når det åpnes opp for internasjonal handel.

Kandidaten skal konkludere med at arbeidstakere med lav kompetanse ender opp med økt nominell inntekt, uavhengig av hvilken sektor de jobber i, MEN at inntekten øker mindre enn prisen, slik at de før økt reallønn målt i mat og ikke i apper (velferdseffekten for de med lav kompetanse er dermed usikker).

De med høy kompetanse i app-sektoren tjener mer pga. økt pris (som overstiger økt lønn til dem med lav kompetanse), mens de med høy kompetanse i mat-sektoren tjener mindre, deres areal skal være tydelig mindre i figuren, fordi de med lav kompetanse tar en større andel av inntekten i mat-sektoren.

- d) Anta nå at begge faktorer er mobile på tvers av sektorer. Tegn og forklar hva som vil være konsekvensen av å begynne med internasjonal handel for inntektsfordelingen i Teknolia på lang sikt.

10 poeng totalt. Kandidaten skal ta utgangspunkt i Stolper-Samuelson-teoremet, og figuren som illustrerer dette. Figuren skal illustreres riktig, med endret relativ pris som driver for endringen og med konsekvente brøker.

Kandidaten skal konkludere med at arbeidstakere med lav kompetanse ender opp med redusert inntekt, uavhengig av hvilken sektor de jobber i, og omvendt for dem med høy kompetanse. Det skyldes at det positive etterspørselskiftet etter høy kompetanse i app-sektoren, er større enn det negative skiftet i mat-sektoren. For full pott bør kandidaten beskrive elementer av omstillingsprosessen fra kort til lang sikt, hvor begge faktorer blir mobile, men må ikke gå i detalj på hvert enkelt steg i prosessen.

Oppgave 3: (Teller 30 %)

- a) Nevn og forklar tre grunner til at land kan velge å innføre proteksjonistisk handelspolitikk, som eksportsubsidier og toll.

Totalt 6 poeng for tre grunner. Her er det flere grunner å velge mellom, for eksempel matsikkerhet, politisk ønske om å bevare spredt bosetting og kulturlandskap og beskyttelse av "infant industries".

Etter stor offentlig satsning på grønn industri i flere land, er det en frykt for at norske produsenter innen grønn industri skal utkonkurreres av produsenter i andre land.

- b) Tegn og forklar konsekvensen for Norge, dersom Norge innfører en eksportsubsidie for å fremme norske produsenter internasjonalt.

Totalt 10 poeng. Illustrer markedskryss med partiell likevekt hvor Norge i utgangspunktet eksporterer litt, og med subsiden eksporterer mer. For full pott må konsekvensene for produsenter, konsumenter og det offentlige beskrives tydelig, i tillegg til effektivitetstapene som oppstår.

- c) Anta at USA har lyktes med å bygge opp en stor næringsklynge innen grønn industri, og har blitt verdens produsent av grønne industrivarer. Anta videre at Norge har en høyere gjennomsnittskostnad innen grønn industri sammenlignet med USA i utgangspunktet, men en lavere gjennomsnittskostnadskurve.

Tegn og forklar hvordan proteksjonistiske tiltak i Norge, kan gjøre at Norge tar over USAs rolle som verdens produsent av grønne industrivarer.

Totalt 14 poeng. Full pott inkluderer illustrasjon av figur for eksterne stordriftsfordeler, med fallende AC-kurver for hvert land og etterspørselskurve(r). Figuren skal vise hvor stor etterspørsel Norge må ha for å kunne konkurrere med USA/verdens pris. Kandidaten må tegne og forklare at Norge i utgangspunktet ikke produserer noen av de grønne varene (USA er verdens produsent), og prisen dersom de skulle ha produsert en enhet ligger langt over verdensprisen.

Med proteksjonisme kunne Norge ha begrenset importen og tvunget det norske markedet som etterspør varene til å kjøpe disse fra norske leverandører slik at prisen til norske produsenter blir lavere. Her må kandidaten drøfte om prisene kan bli lave nok (med utgangspunkt i å begynne produksjon med kun norsk etterspørsel) til å kunne konkurrere ut USA. Kandidaten bør også nevne at handelskrig kan være en konsekvens av denne type politikk, for å få full pott.